

Posudek na diplomovou práci Mgr. Vandy Černožorské

Název práce: **Feministická filosofie jazyka: kritická analýza konceptu genderově senzitivního vyjadřování**

Posudek zpracovala: Doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D., vedoucí práce

V Praze, dne 2. 9. 2012

Mgr. Vanda Černožorská si za cíl své diplomové práce vytkla „nejenom představit, ale především kriticky přezkoumat tzv. koncept genderově senzitivního vyjadřování, tedy snahu o spravedlivější zastoupení žen a mužů v jazyce“, jak to charakterizuje v Úvodu na str. 7. Jedná se tedy o práci teoretickou, zaměřenou na představení vývojové perspektivy přelomových konceptů ve feministické filosofii jazyka a analýzu těch, které autorka považuje za klíčové. Jako příklady, na nichž některé z těchto konceptů demonstruje, používá jednak diskurs o pornografii (příklad z teoretické roviny), jednak diskusi z českého prostředí, která se rozpoutala nad pedagogickou příručkou genderově senzitivního vyjadřování (příklad z aplikované roviny).

Mgr. Černožorská ve své práci pozitivně zúročila studium několika oborů na různých univerzitách; především se jedná o obory genderových studií a filosofie, ale místy jsou vhodně použity i srovnávací odkazy na další obory, jejichž je absolventkou (např. na str. 12 na filmovou vědu). Je však třeba zdůraznit, že autorské východisko a přístup k problematice je filosofické, nikoli filologické. Z této skutečnosti vyplývá strukturování textu i linie argumentace, důraz na otázky, které se netýkají zdaleka jen feministické lingvistiky, ale feministické filosofie obecně (např. dekonstrukce subjektu nebo diskursivní povaha konstruování identit). V rámci těchto možností nezůstává autorka dlužna ani hlubšímu představení lingvistických konceptů, ať už jde o „klasickou“ teorii řečových aktů, nebo její feministickou kritiku (filolog/žka by však patrně hlouběji rozpracoval/a a přesněji specifikoval/a na příkladech např. koncept *langue* a *parole*, který autorka pouze stručně zmiňuje na str. 19).

Práce je logicky strukturována; kapitoly 1 a 2, které představují první feministické kritiky v oblasti jazyka a selektivně koncepty ne-feministické lingvistiky, se sbíhají v kapitole 3, nazvané Feministická filosofie jazyka. (Autorka posouvá název od „Genderové lingvistiky“ k „Feministické filosofii“ – předpokládám, že to byla záměrná volba, jejíž motivaci by mohla u obhajoby vysvětlit.) Tuto kapitolu považuji za výborně zpracovanou, zejména pokud jde o na magisterskou práci skutečně nadprůměrně kvalitní kritickou analýzu konceptů Judith Butler, týkajících se diskursivní povahy jazyka a s ní související dekonstrukce subjektu. Autorka zde projevuje jednak dobrou znalost a porozumění citovaných textů Butler a uvážlivě se vyrovnává i s jejími kritikami, včetně těch feministických (např. Martha C. Nussbaum či Sheyla Benhabib). Při konfrontaci argumentů Butler a Benhabib by ovšem bylo užitečné čerpat i z dalších textů polemické knihy *Feminist Contentions*, na niž autorka odkazuje, zejména z textu Nancy Fraser, která se snaží stanoviska Butler a Benhabib analyticky i synteticky srovnat a poukazuje i na některé jejich klamné opozice.

Další rozvíjející texty ke studiu a odkazování by ale bylo možné doporučit téměř u každé práce. Zde je třeba říci, že rozsah prostudované literatury je plně vyhovující, především je však hodna ocenění její hlubší reflexe, schopnost jít k jádru věci a soustředit se na klíčové koncepty, i kriticky je hodnotit a nezjednodušovat. To se týká i uvážlivých charakteristik některých textů tzv. druhé vlny feminismu, které autorka pouze neodbyvá lacinou nálepkou „překonaných“ koncepcí, ale analyzuje, v čem posunuly vývoj feministického myšlení o

jazyce. Pokud jde o třetí vlnu feminismu, zde se autorka soustředí především na poststrukturalistický diskurs, který v jejím textu vrcholí Butler. Nicméně zde by dle mého názoru přece jen bylo dobré dotáhnout argumentaci tak trochu „za“ (*beyond*) euroamerický diskurs a více než v okrajových odkazech si všimnout i propojené problematiky diskursu, moci, dekonstruování subjektu a agentnosti u postkoloniálních teoretiček, zejména u G. C. Spivak. Autorka ovšem na str. 9 uvádí, že „práce se svým zaměřením soustředí zejména na tzv. Západní akademický diskurs a jeho teoretickou produkci“ (mělo by zde být malé z). Je tedy otázkou: patří Spivak, působící na Columbia University v USA, do tohoto diskursu?

Jako aplikovaný příklad, který autorka používá k ilustraci některých problémů genderově senzitivního jazyka v českém prostředí, uvádí některé ostře nesouhlasné ohlasy na příručku genderově senzitivního vyjadřování. Poukazuje např. na mýtus ideologické političnosti vs. ne-ideologické odbornosti, z něž tyto kritiky vycházejí. Je ovšem škoda, že se autorka (pokud tento příklad chtěla používat), neseznámila i s kritikami – byť nečetnými, které právě s uvedeným přístupem polemizovaly; jedná se o texty Evy Kalivodové a zejména Jana Matonohy (bohemistky a bohemisty), k jejichž některým argumentům autorka práce dochází též, jinými by se mohla inspirovat. Zde se bohužel projevily příliš šťastně rozvržený časový plán práce; ačkoliv během přípravných fází absolvovala diplomandka se školitelkou četné konzultace, poslední fáze samotného psaní vzhledem k napjatému načasování už zpětnou vazbu příliš neumožňovala. Práci by obecně prospěla i hlubší reflexe české odborné literatury. V textu také bohužel zůstaly některé technické a pravopisné chyby (str. 32, 42, 64 či 71).

Přes uvedené výhrady však znovu opakuji, že celková úroveň této magisterské práce stojí dle mého názoru nad běžnou úrovní diplomových prací. Mgr. Vanda Černošská v ní prokázala schopnost práce s odbornou literaturou, kritického myšlení, schopnost jít k jádru problému, analyzovat jej a své závěry výstižně formulovat. V neposlední řadě je z její práce patrný i skutečný zájem o téma a odvaha pustit se do tématu, na něž ne-feministické (a/nebo anti-feministické) akademické i neakademické hlasy zpravidla reagují velmi konfrontačně.

Diplomovou práci Mgr. Vandy Černošské doporučuji k obhajobě a navrhuji výborné hodnocení.